אוצר מדרשים — מעשה באדם אחד עני מאד

[מכתב העת Revue des Etudes Juives גיליון ל"ג, 50]

מעשה באדם אחד שהיה עני מאד והיו לו בנים ובנות הרבה ולא היה לו שום דבר בעולם לפרנסם, והוא היה תמיד יושב ולומד בבית המדרש ומימיו לא הלך חוץ לעירו.

יום אחד באה אשתו לפניו ואמרה לו: "אדוני עד מתי יהיה זה לנו למוקש כי אין אתה רוצה לילך אנה ואנה לבקש שום אוהב קרוב או רחוק לסייע אותנו ולא נמות אנחנו ובנינו ובנותינו ברעב."

אמר לה: "מה אעשה כי מימי לא הלכתי חוץ לשער מזאת העיר ולא ידעתי שום דרך ושום עיר אחרת, ומוטב לי למות כאן מלמות בשדות."

אמרה לו: "כשתהיה חוץ לשער זה תשאל לבני אדם שיפגעו בך ויורו לך הדרך לעיר פלונית."

ויהי כאשר דברה אליו יום ויום ויקח מקלו בידו ויצו לה ולבניו ולבנותיו ויברכם ויבך בכי גדול מאד, וגם הם בכו בכיה גדולה ומרה על אביהם כי לא נָסה באלה.

ויצא חוץ לשער העיר וילך לדרכו, ויפגע בו אדם אחד שחור מאד ומכוער ביותר ויאמר לו: "ברוך בואך אדוני."

אמר לו: "לאן אתה הולך אדוני?"

אמר לו החסיד: "לעיר פלונית."

אמר לו: "בוא עמי ואודיע לך הדרך."

הלך עמו והביאו לחורבה אחת. עברו אותה חורבה ונכנסו לעיר גדולה אחת ושמע מכל צד ומכל פינה שהיו לומדין תורה. כששמע החסיד כך שמח שמחה גדולה, ונכנס בבית אחד ונתנו לו שלום והביאו לפניו לאכול ולשתות מכל טוב ומכל מעדני עולם, וכבדו אותו מאד ועכבוהו עד מוצאי שבת, וכשבאו לבית הכנסת ועמד החזן להתפלל, והתפללו כולם. וכשהגיע זמן לומר 'ויהי נועם' [תהלים צ, יז] עמד הוא ואמר 'ויהי נועם' והם ברחו כולם, והוא הביט סביביו ולא ראה שום אדם בעולם. תמה האיש מאד ממה שראה, כי באותה שעה היו כולם שם וכמעט רגע אבדו כולם ולא ידע היכן הלכו, ישב שם מר וזעף והבין שהיו כלם שדים.

לאחר שלש שעות באו כולם אליו בבית הכנסת ואמרו לו: "מה זאת עשית לנו, ומפני מה גמלת לנו רעה תחת טובה וטרדת אותנו יותר מארבע מאות אלפים פרסאות?"

והוא אמר להם: "אל נא יחר בעיניכם כי לא הייתי יודע ענינכם ומחלו לי מה שאמרתי."

אמרו לו: "יהי מחול לך על מנת שלא תעשה עוד כדבר הזה."

אמר להם: "בבקשה מכם הוציאוני והוליכוני אל מקומי וארא בני ואשתי כי לא טוב להיות עמכם."

אמרו לו: "לא, כי עמנו תהיה ואתנו תלין ואשה תארס ויהיו לך בנים ובנות במקום הזה, וניתן לך עושר ונכסים הרבה לרוב, ויהיה לך הנה כל תאות לבך."

אמר להם: "הניחוני כי יש לי אשה ובנים."

אמרו לו: "ומה בכך?"

עמדו ונתנו לו אשה בעל כרחו, ויקדש אותה ויבא אליה והוליד ממנה בנים ובנות.

פעם אחת כשהיו שוכבים יחד אמר לאשתו השֵׁדה: "בבקשה ממך תוליכני וארא אשתי האחרת ובני."

אמרה לו: "אם תרצה לישבע לי שתבא מיד הנה ושלא תאחר שם כי אם לילה אחת בלבד, אתן לך ממון הרבה לישא אל אשתך ולבניך כדי לפרנסם בריוח ואמסור לך סוס אחד שיוליך אותך אליהם בחצי יום ואל תכזב ממני!"

אמר לה: "כן לו יהי כדברך, אעשה כל מה שתרצי ובלבד שתוליכיני שם."

נשבע לה, והביאה לו סוס אחד ורכב עליו והוא נשא אותו אל פתח ביתו וכולו טעון מכסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות.

כיון שראו אותו אשתו ובניו בכו ונפלו על צוארו ויחבקוהו וינשקוהו ויאמרו לו: "ברוך בואך אבינו מאין באת ולאיזה מקום היית?"

ולא רצה לספר להם כלום מקורותיו אלא נתן להם מה שהביא עמו מהממון, והיה עמם הלילה ושכב עם אשתו וכל אותו הלילה היה בוכה ומצטער ולא ראה שינה בעיניו.

ותשאלהו אשתו ואמרה לו: "אדוני מה לך כי תבכה ומפני מה לך כל הצער הגדול הזה, היש אדם כמוך שזמן ארוך לא ראית את אשתך ואת בניך מצטער כל כך [בבואך לראותם] כאשר אתה עושה."

והוא לא ענה לה מאומה, עד שאמרה: "אחנק עצמי אם לא תאמר לי מה סבה יש לך!"

מה עשתה? לקחה אזורה וקשרה סביב גרונה ורצתה לחנק עצמה, והוא רץ להצילה ואמר לה: "בואי שכבי ואספר לך כל מה שמצאני."

הלכה ושכבה והוא סיפר לה הכל.

אמרה לו: "לכה נא איעצך עצה טובה ויהי אלהים עמך: לך לבית מדרשך ולמוד תורה תמיד ועסוק בה יומם ולילה וה' ישמרך מכל רע ולא תאונה אליך רעה."

אמר לה: "טוב הדבר אשר דברת."

למחר הלך לבית המדרש ולמד שם תמיד יומם ולילה.

וכיון שראתה השידה שלא בא, שלחה אחריו שד אחד בדמות אדם יפה מאד ואמר לו: "בוא עמי הנה כי אני רוצה לדבר אליך דבר סתר."

אמר לו: "לא אבטל תורתי בשביל לדבר עמך, אלא דבר מה שתרצה."

כיון שראה השד שלא רצה לקום ולבטל אפילו שעה אחת מתלמודו הלך לו ולא אמר לו כלום וסיפר לשידה הכל, והלכה היא עצמה ובאה לפני ראש הישיבה בדמות אשה יפה ואמרה לו: "אדוני שמעני, האיש הזה אני קוראת לפניך לירד לדין עמי."

אמר לה האיש: "אין לך שום תביעה בעולם עלי."

אמרה לו: "הריני אשתך ואתה קדשתני והכנסתני לחופה והיו לי בנים ובנות ממך, וכשבאת הנה נשבעת לי לחזור אלי מהיום ולמחר, ונתתי לך כסף וזהב הרבה לרוב, ואתה עברת על שבועתך ושואלת אני ממך שאר, כסות ועונה כדין ישראלית."

אמר לה: "אין את ישראלית כי אם שידה ויגער ה' בך, סורי ממני כי אין לך משפט להיות עמנו."

כיון ששמעה כי לא היתה יכולה לו לא בדין ולא בדברים, אמרה לו: "דבר אחד יש לי לשאול ממך אם תרצה לעשותו תפטר ממני ולא אשאל ממך לעולם שום דבר."

אמר לה: "שאלי ואתן לך."

אמרה לו: "נשוק אותי ותפטר ממני לעולם!"

הלך ונשקה והיא הוציאה נשמתו ומת והיא הלכה לה. ונצטער ראש הישיבה מאד ויבכו אותו אשתו ובניו וינחמו ממנו שהיה להם עושר גדול ונכסים.